GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2012 m. rugsėjo 27 d.[1]

Sujungtos bylos C-356/11 ir C-357/11

O. (C-356/11),
S.
prieš
Maahanmuuttovirasto
ir
Maahanmuuttovirasto (C-357/11)
prieš
L.

(Korkein hallinto-oikeus (Suomija) pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą)

„Sąjungos pilietybė — Teisė į šeimos susijungimą — Sprendime Ruiz Zambrano nustatytų principų taikymas — Globėjas, vienas iš sudarius pirmąją santuoką gimusio vaiko, kuris yra Europos Sąjungos pilietis, tėvų — Naujojo globėjo sutuoktinio, kuris yra trečiosios šalies pilietis, teisė gyventi šalyje — Atsisakymas, grindžiamas pakankamų lėšų nebuvimu — Teisė į pagarbą šeimos gyvenimui — Pareiga atsižvelgti į nepilnamečio vaiko interesus“

1. Ar trečiosios šalies piliečio teisė gyventi valstybės narės teritorijoje gali priklausyti nuo to, kad vaikas, kurio jis yra ne tėvas, o patėvis, turi Sąjungos pilietybę?

2. Toks iš esmės yra klausimas, kurį užduoda *Korkein hallinto-oikeus* (Suomija) pateikdamas du prašymus priimti prejudicinį sprendimą.

3. Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant ginčus tarp *Maahanmuuttovirasto* (Nacionalinė imigracijos tarnyba) ir Ganos pilietės S. (C-356/11) bei Alžyro pilietės L. (C-357/11)[2], kurios abi prašo išduoti leidimą gyventi šalyje jų sutuoktiniams, trečiųjų šalių piliečiams O. ir M.[3], remdamosi Direktyvoje 2003/86[4] įtvirtinta teise į šeimos susijungimą. *Maahanmuuttovirasto* atmetė šiuos prašymus, nes nusprendė, kad pareiškėjai neturi pakankamų lėšų gyventi Suomijos teritorijoje.

4. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl tokių sprendimų atitikties principams, kuriuos Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *Ruiz Zambrano* [5], ir jo taikomam SESV nuostatų, susijusių su Sąjungos pilietybe, aiškinimui. Iš tikrųjų ir S., ir L. turi išimtinę vaikų, kurie gimė sudarius pirmąsias santuokas ir yra Sąjungos piliečiai, globos teisę. Todėl prašymus

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Toliau kartu – globėjos.

3 — Toliau kartu – pareiškėjai.

4 — 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, p. 12; 2004 m. *specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224*).

5 — 2011 m. kovo 8 d. sprendimas (C-34/09, Rink. p. I-1177).

priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, atsižvelgdama į suinteresuotųjų asmenų šeimos situaciją, *Maahanmuuttovirasto* turėjo išduoti pareiškėjams leidimą gyventi šalyje, kad vaikai, kurių išimtinę globos teisę turi globėjos, nebūtų priversti išvykti iš Europos Sąjungos teritorijos ir dėl to netekti galimybės naudotis visomis teisėmis, kurias jiems suteikia Sąjungos piliečio statusas.

5. Taigi prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimais Teisingumo Teismo prašoma patikslinti minėtame Sprendime *Ruiz Zambrano* nustatytų principų taikymo sritį ir ribas, kalbant apie specifinį naujai sukurtos šeimos atvejį, kai pareiškėjas vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, atžvilgiu neturi jokių tėvų ar finansinių pareigų.

I – Teisės aktai

A – *Sąjungos teisės nuostatos*

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

6. Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos [6] 7 straipsnį kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas.

7. Be to, pagal Chartijos 24 straipsnio 2 dalį visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujamasi vaiko interesais. Pagal Chartijos 24 straipsnio 3 dalį vaikas turi teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

2. Direktyva 2003/86

8. Direktyvoje 2003/86 nustatytos valstybių narių teritorijoje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą įgyvendinimo sąlygos. Pagal jos 2 konstatuojamąją dalį ši direktyva gerbia pagrindines teises, visų pirma Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos [7] 8 straipsnyje ir Chartijoje įtvirtintą teisę į šeimos gyvenimo gerbimą.

9. Minėtos direktyvos 4 straipsnyje apibrėžiamas asmenų, globėjo šeimos narių, kurie šiuo pagrindu gali pasinaudoti teise gyventi šalyje, ratas. Tarp jų pagal Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 1 dalies a punktą yra globėjo sutuoktinis.

10. Kalbėdamas apie prašymo susijungti su šeima nagrinėjimo taisykles Sąjungos teisės aktų leidėjas šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje įpareigoja valstybes nares atsižvelgti į svarbiausią nepilnamečio vaiko interesą. Pagal minėtos direktyvos 17 straipsnį atmesdamos prašymą, panaikindamos ar atsisakydamos atnaujinti leidimą gyventi šalyje arba spręsdamos globėjo ar jo šeimos narių išsiuntimo klausimą jos taip pat turi atsižvelgti į asmens šeimos ryšių pobūdį ir tvirtumą, jo gyvenimo valstybėje narėje trukmę, šeimos, kultūrinių arba socialinių ryšių su jo kilmės valstybe buvimą.

11. Vis dėlto valstybės narės turi tam tikrą diskreciją nustatyti teisės į šeimos susijungimą įgyvendinimo sąlygas. Pagal Direktyvos 2003/86 7 straipsnio 1 dalies c punktą jos gali reikalauti, kad globėjas turėtų pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti nesinaudojant atitinkamos valstybės narės socialinės paramos sistema.

6 — Toliau – Chartija.

7 — 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta konvencija, toliau – EŽTK.

B – *Suomijos teisės nuostatos*

12. Pagal Užsieniečių įstatymo (*Ulkomaalaislaki*) 37 straipsnio 1 dalį Suomijoje gyvenančio asmens sutuoktinis yra pripažįstamas šeimos nariu.

13. Pagal šio įstatymo 39 straipsnio 1 dalį leidimas gyventi šalyje yra išduodamas, jei užsienietis turi pakankamų pragyvenimo lėšų. Vis dėlto kompetentingos institucijos gali nukrypti nuo šios sąlygos, jei tai pateisinama ypač sunkiomis aplinkybėmis arba tai būtina dėl svarbiausio vaiko intereso.

14. Galiausiai pagal šio įstatymo 66a straipsnį, jei leidimo gyventi šalyje prašoma dėl šeimos ryšių, nagrinėdamos šį prašymą kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į užsieniečio šeimos ryšių pobūdį ir stiprumą, jo gyvenimo atitinkamos valstybės narės teritorijoje trukmę ir šeimos, kultūrinių arba socialinių ryšių su jo kilmės valstybe buvimą.

II – Faktinės aplinkybės pagrindinėse bylose

A – *Byla C-356/11*

15. S. yra Ganos pilietė, turinti leidimą nuolat gyventi Suomijoje. 2001 m. liepos 4 d. ji susituokė su Suomijos piliečiu, su kuriuo susilaukė 2003 m. liepos 11 d. gimusio vaiko. Šis vaikas yra Sąjungos pilietis, nes turi Suomijos pilietybę. Tačiau jis niekada nėra pasinaudojęs teise laisvai judėti Sąjungoje. Nuo 2005 m. birželio 2 d. S. buvo suteikta išimtinė šio vaiko globos teisė, o 2005 m. spalio 19 d. nutraukta jos santuoka. Vaiko tėvas gyvena Suomijoje. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad gyvendama Suomijoje S. mokėsi, pasinaudojo vaiko priežiūros atostogomis, įgijo profesiją ir pradėjo verstis profesine veikla.

16. 2008 m. birželio 26 d. S. sudarė santuoką su Dramblio Kaulo Kranto piliečiu O. Šiuo pagrindu jis kreipėsi į *Maahanmuuttovirasto* su prašymu išduoti leidimą gyventi šalyje. Jiems gyvenant susituokusiems 2009 m. lapkričio 21 d. Suomijoje gimė vaikas, kuris yra Ganos pilietis ir kurio globos teisę turi abu tėvai. O. gyvena kartu su S. ir jos dviem vaikais. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2010 m. sausio 1 d. O. vieniems metams pasirašė darbo sutartį, kurioje buvo numatytas aštuonių valandų per dieną darbo laikas ir 7,50 EUR valandinis atlygis. Tačiau jis nepateikė dokumentų, patvirtinančių, kad iš tikrųjų dirbo pagal šią darbo sutartį.

17. 2009 m. sausio 21 d. priimtu sprendimu *Maahanmuuttovirasto* atmetė O. pateiktą prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje remdamasi Užsieniečių įstatymo 39 straipsnio 1 dalies pirmuoju sakiniu ir nusprendusi, kad jis neturi pakankamų pragyvenimo lėšų. Be to, ji nusprendė, kad nėra būtinybės nukrypti nuo šios nuostatos, kaip yra leidžiama pagal šį įstatymą, esant ypač sunkioms aplinkybėms arba tai būtina dėl svarbiausio vaiko intereso.

18. *Helsingin hallinto-oikeus* (Helsinkio administracinis teismas) (Suomija) atmetė skundą, kuriuo buvo prašoma panaikinti šį sprendimą. Tada O. ir S. pateikė apeliacinį skundą dėl šio teismo sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

B – *Byla C-357/11*

19. Byla C-357/11 yra daug kuo panaši į bylą C-356/11, nes ryšys tarp vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, ir pareiškėjo taip pat atsirado sukūrus naują šeimą. Tačiau pagrindinės bylos faktinės aplinkybės skiriasi, be kita ko, dabartinės pareiškėjo gyvenamosios vietos požiūriu.

20. Šioje byloje L. yra Alžyro pilietė, turinti leidimą nuolat gyventi šalyje, gautą sudarius santuoką su Suomijos piliečiu. Jiems gyvenant susituokusiems 2004 m. gimė vaikas, kuris yra Suomijos pilietis ir kuris niekada nėra pasinaudojęs teise laisvai judėti Sąjungoje. Po santuokos nutraukimo 2004 m. gruodžio 10 d. L. buvo suteikta išimtinė vaiko globos teisė. Šio vaiko tėvas gyvena Suomijoje.

21. 2006 m. spalio 19 d. L. sudarė santuoką su Alžyro piliečiu M. 2006 m. kovo mėn. jis teisėtai atvyko į Suomiją, kurioje paprašė politinio prieglobsčio ir kurioje, jo tvirtinimu, nuo 2006 m. balandžio mėn. gyveno su L. 2006 m. spalio mėn. pareiškėjas buvo išsiųstas į savo kilmės šalį. 2006 m. lapkričio 29 d. L. kreipėsi į *Maahanmuuttovirasto* su prašymu jų santuokos pagrindu išduoti M. leidimą gyventi šalyje, o 2007 m. sausio 14 d. L. pagimdė vaiką, kuris yra Alžyro pilietis ir kurio globos teisę turi kartu abu tėvai. Nėra įrodyta, kad M. matėsi su vaiku.

22. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad gyvendama Suomijoje L. niekada nesivertė profesine veikla ir lėšų gauna iš socialinių pašalpų ir kitų išmokų.

23. Dėl tų pačių priežasčių, kurios buvo nurodytos byloje C-356/11 nagrinėjant O. prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, *Maahanmuuttovirasto* atmetė M. prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje. Tačiau šis sprendimas *Helsingin hallinto-oikeus* buvo panaikintas, todėl *Maahanmuuttovirasto* pareiškė apeliacinį skundą dėl šio teismo sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

24. Šiuose prašymuose priimti prejudicinį sprendimą juos pateikęs teismas kelia minėtame Sprendime *Ruiz Zambrano* Teisingumo Teismo nustatytų principų taikymo klausimą. Iš esmės jis savęs klausia, ar, atsižvelgiant į *Maahanmuuttovirasto* atsisakymą išduoti pareiškėjams leidimą gyventi šalyje, jų sutuoktinės ir vaikai, kurių globos teisę jos turi, praktiškai nebus priversti išvykti iš Sąjungos teritorijos, kad galėtų gyventi kartu.

III – Prejudiciniai klausimai

25. Tokiomis aplinkybėmis ir norėdamas išsklaidyti savo abejones *Korkein hallinto-oikeus* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir užduoti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus, kurie, kalbant apie pirmąjį klausimą, yra suformuluoti beveik tais pačiais žodžiais:

A –*Byloje C-356/11*

„1. Ar SESV 20 straipsnis pažeidžiamas, kai trečiosios šalies piliečiui atsisakoma išduoti leidimą gyventi dėl pragyvenimo šaltinio neturėjimo, jeigu jo šeimos santykiai susiklostė taip, kad jo sutuoktinė turi vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, globos teisę, o trečiosios šalies pilietis nėra šio vaiko tėvas ir neturi jo globos teisės?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar SESV 20 straipsnio poveikis turi būti vertinamas kitaip, jei leidimo gyventi neturintis trečiosios šalies pilietis, jo sutuoktinė ir Sąjungos pilietybę turintis vaikas, kurio globos teisę ji turi, gyvena kartu?“

B –*Byla C-357/11*

„1. Ar SESV 20 straipsnis pažeidžiamas, kai trečiosios šalies piliečiui atsisakoma išduoti leidimą gyventi dėl pragyvenimo šaltinio neturėjimo, jeigu jo šeimos santykiai susiklostė taip, kad jo sutuoktinė turi vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, globos teisę, o trečiosios šalies pilietis nėra šio vaiko tėvas, neturi jo globos teisės ir negyvena kartu su savo sutuoktine ar nurodytu vaiku?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar SESV 20 straipsnio poveikis turi būti vertinamas kitaip, jei leidimo gyventi šalyje neturintis ir Suomijoje negyvenantis trečiosios šalies pilietis ir jo sutuoktinė turi bendrą vaiką, kurio globos teise naudojasi jie abu ir kuris gyvena Suomijoje ir turi trečiosios šalies pilietybę?“

26. Paaiškinimus pateikė pagrindinės bylos šalys, Danijos, Vokietijos, Italijos, Nyderlandų ir Lenkijos vyriausybės bei Europos Komisija.

IV – Mano vertinimas

27. Savo pirmaisiais klausimais prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar su Sąjungos pilietybe susijusios Sutarties nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas trečiosios šalies piliečiui suteikiama teisė gyventi valstybėje narėje, kurioje teisėtai gyvena jo sutuoktinis, taip pat trečiosios šalies pilietis, ir šio sutuoktinio vaikas iš pirmosios santuokos, kuris yra Sąjungos pilietis, nepaisant to, kad pareiškėjas neturi pakankamai pragyvenimo lėšų.

28. Šiuo klausimu Teisingumo Teismo prašoma patikslinti principų, kuriuos jis nustatė minėtame Sprendime *Ruiz Zambrano*, taikymo sritį ir ribas atsižvelgiant į specifinį naujai sukurtos šeimos, kurioje vienas iš tėvų turi išimtinę vaiko, Sąjungos piliečio, gimusio jam sudarius pirmąją santuoką, globos teisę, kontekstą.

29. Kyla klausimas, ar, atsižvelgiant į šią teismo praktiką, valstybė narė privalo išduoti pareiškėjui leidimą gyventi šalyje, net jeigu jis nėra vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, tėvas ir jo atžvilgiu nevykdo jokių tėvų pareigų, antraip priverstų naujai sukurtą šeimą išvykti iš Sąjungos teritorijos, todėl šis vaikas, kaip yra suformulavęs Teisingumo Teismas, netektų galimybės „veiksmingai naudotis su jo, kaip Sąjungos piliečio, statusu susijusiomis pagrindinėmis teisėmis“.

30. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad valstybė narė neprivalo suteikti tokio leidimo, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, užduodamas antrus klausimus, klausia, ar šios Sutarties nuostatos, atsižvelgiant į aplinkybes, susijusias su kiekvieno pareiškėjo šeimos situacija, turi būti aiškinamos skirtingai. Byloje C-356/11 pareiškėjas, jo sutuoktinė ir vaikas, kuris yra Sąjungos pilietis, gyvena po tuo pačiu stogu Suomijoje. Byloje C-357/11, atvirkščiai, pareiškėjas yra grįžęs į savo kilmės valstybę, bet su sutuoktine turi vaiką, kuris yra trečiosios šalies pilietis, gyvena Suomijoje ir kurio globos teisę turi abu jo tėvai[8].

31. Nagrinėsiu šiuos klausimus atsižvelgdamas ne tik į su Sąjungos pilietybe susijusias Sutarties nuostatas, ypač į jos 20 straipsnį, bet ir Direktyvą 2003/86.

32. Ir, atvirkščiai, nenagrinėsiu jų remdamasis Direktyvos 2004/38/EB[9] nuostatomis, susijusiomis su Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, nes manau, kad ši direktyva netaikytina.

33. Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad teisė įvažiuoti į valstybę narę ir joje apsigyventi pagal Direktyvą 2004/38 suteikiama ne visiems trečiųjų šalių piliečiams, o tik teise laisvai judėti pasinaudojusio Sąjungos piliečio, apsigyvenusio kitoje nei jo pilietybės valstybėje narėje, šeimos nariams, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 punktą[10]. Iš tikrųjų, kaip neseniai

8 — Taip yra ir byloje C-356/11.

9 — 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; klaidų ištaisymas OL L 229, p. 35; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

10 — 2008 m. liepos 25 d. Sprendimas *Metock ir kt.* (C-127/08, Rink. p. I-6241, 73 punktas).

Sprendime *Dereci ir kt.*[11] priminė Teisingumo Teismas, Sąjungos pilietis, kuris niekada nepasinaudojo teise laisvai judėti ir visą laiką gyveno savo pilietybės valstybėje narėje, nėra „naudos gavėjas“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalį, taigi jam ši direktyva netaikoma. Taigi, tokiomis aplinkybėmis jo šeimos narys taip pat toks nėra, nes šia direktyva naudos gavėjo šeimos nariams suteiktos teisės yra ne savarankiškos, o išvestinės, įgyjamos tik kartu su naudos gavėjo šeimos nario statusu[12].

34. Šioje byloje atitinkami Sąjungos piliečiai, t. y. S. ir L. vaikai, niekada nėra pasinaudoję teise laisvai judėti Sąjungoje ir visada gyveno Suomijoje – valstybėje narėje, kurios pilietybę jie turi. Todėl manau, kaip, be to, savo paaiškinimuose pažymi ir Komisija, kad jiems netaikytina sąvoka „naudos gavėjas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalį, todėl ši direktyva netaikytina nei jiems patiems, nei jų šeimos nariams.

A – *Dėl Sutarties nuostatų, susijusių su Sąjungos pilietybe, taikymo*

35. Visų pirma pažymėtina, kad, būdami valstybės narės piliečiai, S. ir L. vaikai turi Sąjungos piliečio statusą pagal SESV 20 straipsnio 1 dalį, taigi gali remtis, įskaitant savo pilietybės valstybės narės atžvilgiu, su tokiu statusu susietomis teisėmis.

36. Remdamasis šia nuostata Teisingumo Teismas byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Ruiz Zambrano*, iš esmės nesutiko su nacionalinėmis nuostatomis, dėl kurių Sąjungos piliečiai netektų galimybės veiksmingai naudotis pagrindinėmis teisėmis, kurias jiems suteikia Sąjungos piliečio statusas[13].

37. Šioje byloje Teisingumo Teismas turėjo patikslinti, ar valstybės narės atsisakymas išduoti trečiosios šalies piliečiui leidimą gyventi šalyje ir dirbti turi tokias pasekmes tuo atveju, jei šis trečiosios šalies pilietis išlaiko mažamečius vaikus, kurie, turėdami minėtos valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos piliečiai. Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl tokio atsisakymo šie vaikai privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos kartu su tėvais ir dėl to netektų galimybės naudotis pagrindinėmis teisėmis, kurias jiems suteikia Sąjungos piliečio statusas[14].

38. Nemanau, kad šie principai gali būti pritaikyti prie tokių situacijų, kurios nagrinėjamos pagrindinėse bylose.

39. Iš tikrųjų pagrindinės bylos turi esminių skirtumų, palyginti su byla, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Ruiz Zambrano*.

40. Iš bylos dokumentų matyti, kad pareiškėjai nėra Sąjungos piliečiais esančių mažamečių vaikų tėvai. Jų atžvilgiu jie nevykdo jokios tėvų valdžios ir neužtikrina jų pragyvenimo. Išimtinę šių vaikų globos teisę turi jų motinos, kurios atitinkamai vienos užtikrina jų išlaikymą ir auklėjimą. Todėl *Maahanmuuttovirasto* sprendimu, kuriuo atmestas pareiškėjų prašymas išduoti leidimą gyventi šalyje, iš Sąjungos piliečių nėra atimami nei jų tėvas, nei pragyvenimo šaltinis, nes šį užtikrina jų motinos, turinčios išimtinės globos teises ir, primintina, leidimą nuolat gyventi Suomijoje.

41. Tiesa, negalima atmesti, jog S. ir L. galėtų nuspręsti išvykti pas savo sutuoktinius į atitinkamas kilmės šalis, kad išsaugotų savo šeimą. Aplinkybė, kad jų vaikas turi Sąjungos pilietybę, nereiškia, kad joms „nurodyta gyventi“ Sąjungos viduje, nors joms pačioms Sąjungos teisminės institucijos yra suteikusios visišką tėvų valdžią.

11 — 2011 m. lapkričio 15 d. sprendimas (C-256/11, Rink. p. I-11315).

12 — 53–56 punktai ir juose nurodyta teismo praktika.

13 — 42 punktas.

14 — 43 ir 44 punktai.

42. Kad ir kaip būtų, jeigu jos nuspręstų išvykti, – dėl priežasčių, kurias nurodysiu, man tai atrodo mažai tikėtina, ypač kalbant apie bylą C-357/11, – mažamečiai vaikai, Sąjungos piliečiai, iš tikrųjų neturėtų kito pasirinkimo, kaip tik išvykti iš Sąjungos teritorijos, todėl netektų galimybės naudotis teisėmis, kurias jiems suteikia Sąjungos piliečio statusas. Vis dėlto manau, kad sprendimas išvykti iš Sąjungos teritorijos būtų sprendimas, jų motinų laisva valia priimtas siekiant išsaugoti šeimą, o ne primestas taikant nacionalinius įstatymus.

43. Tačiau taikydamas principus, kuriuos Teisingumo Teismas nustatė minėtame Sprendime *Dereci ir kt.*, nemanau, kad tai yra pakankamas pagrindas teigti, jog buvo pažeistas SESV 20 straipsnis. Iš esmės byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, Teisingumo Teismas taikė ypač siaurą minėtame Sprendime *Ruiz Zambrano* nustatytų kriterijų aiškinimą. Taigi savo vertinimo 68 punkte kalbėdamas apie Sąjungos pilietį jis konkrečiai patikslino, jog tos vienintelės aplinkybės, kad šis dėl ekonominių sumetimų arba norėdamas Sąjungos teritorijoje turėti neišskirtą šeimą pageidauja, kad jo šeimos narys, kuris yra trečiosios šalies pilietis, gautų leidimą gyventi šalyje, savaime dar nepakanka tam, kad būtų nuspręsta, jog nesuteikus tokio leidimo Sąjungos pilietis būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos.

44. Sąjungos piliečio išvykimo iš jos teritorijos motyvai yra konkrečiai apibrėžti Teisingumo Teismo praktikoje. Jie susiję su situacijomis, kai Sąjungos pilietis neturi kito pasirinkimo, kaip tik išvykti pas suinteresuotąjį asmenį, kuriam buvo atsisakyta išduoti leidimą gyventi šalyje, nes Sąjungos pilietis yra šio asmens išlaikomas, todėl, kalbant apie pragyvenimo užtikrinimą ir poreikių tenkinimą, visiškai nuo jo priklausomas.

45. Šios situacijos gali būti susijusios su tėvais, trečiųjų šalių piliečiais, išlaikančiais Sąjungos piliečiais esančius mažamečius vaikus, kaip buvo byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Ruiz Zambrano*. Taip pat jos gali būti susijusios su pilnamečiais vaikais, kurie išlaiko vieną iš tėvų dėl jo ligos arba negalios. Ir, atvirkščiai, jos negali būti susijusios su trečiųjų šalių piliečiais, kurie Sąjungos piliečio atžvilgiu nevykdo jokių pareigų – ar tai būtų tėvų pareigos, ar finansinės. Iš esmės, jei taip būtų, kiltų rizika, kad trečiųjų šalių piliečių teisė gyventi šalyje būtų grindžiama tik SESV 20 straipsniu ir nebūtų taikomos antrinės teisės nuostatos, kurias Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai numatė, be kita ko, Direktyvoje 2003/86.

46. Nemanau, kad reikėtų pakeisti šį vertinimą atsižvelgus į ypatingas aplinkybes, kurias prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo užduodamas savo antrus prejudicinius klausimus.

47. Kalbant apie bylą C-356/11, pareiškėjo šeimos situacija pasižymi tuo, kad jis gyvena Suomijoje kartu su sutuoktine ir jos vaiku.

48. Akivaizdu, kad ši aplinkybė nerodo pareiškėjo ir Sąjungos piliečio giminystės ryšio ir negali pakeisti išvados, kad nors pora gyvena kartu, tik vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, motina užtikrina jo pragyvenimą, nes turi jo išimtinę globos teisę ir dirba. Šiuo klausimu primintina, jog pareiškėjas neįrodė, kad iš tikrųjų vertėsi profesine veikla.

49. Kalbant apie bylą C-357/11, pareiškėjo šeimos situacija pasižymi tuo, kad jis buvo grąžintas į savo kilmės valstybę ir su sutuoktine turi vaiką, kuris yra trečiosios šalies pilietis, gyvena Suomijoje ir jo globą turi abu tėvai.

50. Manau, kad ši aplinkybė neturi pasekmių mano siūlomam SESV 20 straipsnio aiškinimui, nes kito vaiko, kuris yra trečiosios šalies pilietis, buvimas neturi įtakos pačiam vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, statusui.

51. Tiesa, antrojo vaiko buvimas gali nulemti motinos sprendimą išvykti pas savo vyrą į jo kilmės valstybę, todėl vaikas, Sąjungos pilietis, privalės išvykti iš jos teritorijos. Tačiau, kaip nurodžiau, tokių pasekmių atsiras ne dėl nacionalinių įstatymų taikymo, o daugiau dėl sąmoningo motinos sprendimo.

52. Tai ypač gerai rodo faktinės aplinkybės byloje C-357/11. Iš tikrųjų iš bylos aplinkybių matyti, kad pareiškėjas nėra nė karto susitikęs su savo vaiku. Kitais žodžiais tariant, nuo jo grįžimo į savo kilmės valstybę vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, motina L. nėra nė karto nuvykusi į Alžyrą pasimatyti su savo vyru ir parodyti jam vaiko. Taip pat, nors, atrodo, iš šalies buvo išsiųstas neuždraudus joje lankytis, pareiškėjas nematė būtinybės aplankyti Suomijoje likusių šeimos narių. Atsižvelgiant į tai, kad L. devynerius metus teisėtai gyvena Suomijoje ir per šį laiką pagimdė pirmą vaiką, kuris yra Suomijos pilietis, kad ji turi leidimą nuolat gyventi šalyje ir pajamas ir kad ji su savo partneriu gyveno tik palyginti trumpą septynių mėnesių laikotarpį, nėra akivaizdu, kad ji nuspręstų išvykti pas savo vyrą į jo kilmės valstybę ir taip priversti vaiką, Sąjungos pilietį išvykti iš jos teritorijos. Taigi, ta aplinkybė, kad šis vaikas gali netekti pagrindinių teisių, kurias jam suteikia Sąjungos piliečio statusas, visų pirma priklauso nuo jo motinos santuokinio gyvenimo atsitiktinumų ir (arba) bandymų, o ne nuo įpareigojimo, atsiradusio taikant nacionalinius įstatymus.

53. Atsižvelgdamas į visas šias aplinkybes, manau, jog SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybei narei atsisakyti leisti trečiosios šalies piliečiui gyventi jos teritorijoje tuo pagrindu, kad jis neturi pakankamai pragyvenimo lėšų, jei šis trečiosios šalies pilietis nori gyventi su sutuoktiniu, kuris yra trečiosios šalies pilietis ir teisėtai gyvena minėtoje valstybėje narėje, ir su vaiku, Sąjungos piliečiu, gimusiu šiam sutuoktiniui sudarius pirmąją santuoką.

54. Taip pat manau, kad ši nuostata neturėtų būti aiškinama kitaip, jei tokiomis aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėse bylose, trečiosios šalies pilietis gyvena su sutuoktiniu ir jo vaiku atitinkamos valstybės narės teritorijoje. SESV 20 straipsnis taip pat neturėtų būti aiškinamas kitaip, jei šis trečiosios šalies pilietis grįžo į savo kilmės valstybę, bet su sutuoktiniu turi vaiką, kuris yra trečiosios šalies pilietis, gyvena atitinkamoje valstybėje narėje ir kurio globos teisę kartu turi abu tėvai.

55. Tačiau tai nėra atsakymas į klausimą, ar leidimą gyventi šalyje reikėtų išduoti pareiškėjams remiantis teise į šeimos gyvenimo apsaugą ir, be kita ko, Direktyvoje 2003/86 įtvirtinta teise į šeimos susijungimą. Iš tikrųjų pagrindinėse bylose pateiktais prašymais siekiama gauti leidimą trečiosios šalies piliečiams susijungti su sutuoktinėmis, kurios turi leidimą nuolat gyventi valstybėje narėje, ir jų bendrais vaikais [15].

B – *Dėl teisės į šeimos susijungimą*

56. Sąlygos, kuriomis trečiosios šalies pilietis, teisėtai gyvenantis valstybės narės teritorijoje, gali pasinaudoti teise į šeimos susijungimą, yra įtvirtintos Direktyvoje 2003/86. Ši direktyva taikoma, jeigu šis trečiosios šalies pilietis turi vienus metus arba ilgesnį laiką galiojantį leidimą gyventi šalyje, pagrįstas perspektyvas gauti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą ir galiausiai jeigu jo šeimos nariai yra trečiosios šalies piliečiai.

57. Visos šios sąlygos pagrindinėse bylose yra įvykdytos, nes globėjos, turinčios atitinkamai Ganos ir Alžyro pilietybes, turi leidimą nuolat gyventi Suomijoje ir prašo suteikti leidimą gyventi šalyje jų sutuoktiniams, trečiosios šalies piliečiams, kad būtų išsaugota šeima.

58. Todėl Direktyva 2003/86 taikytina suinteresuotiesiems asmenims.

15 — Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, kad pateiktų naudingą atsakymą prejudicinį klausimą suformulavusiam teismui, Teisingumo Teismui gali tekti atsižvelgti į Sąjungos teisės normas, kurių nacionalinis teismas nenurodė savo klausimo formuluotėje (šiuo klausimu žr. 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Bonnier Audio AB*, C-461/10, 47 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

59. Teisingumo Teismo teigimu, leidimas šeimai susijungti yra bendra taisyklė[16]. Vis dėlto valstybės narės gali nustatyti tam tikras šio leidimo išdavimo sąlygas, numatytas šios direktyvos 6–8 straipsniuose. Be kita ko, pagal minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies c punktą valstybės narės gali reikalauti įrodymų, kad globėjas turi pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti nesinaudojant atitinkamos valstybės narės socialinės paramos sistema.

60. Vadovaudamasi šia nuostata, konkrečiai kalbant, Užsieniečių įstatymo 39 straipsnio 1 dalimi, *Maahanmuuttovirasto* atmetė S. ir. L prašymus pripažinti jų teisę į šeimos susijungimą. Be to, ji nusprendė, kad nėra pagrindo nukrypti nuo šios nuostatos, manydama, kad aplinkybės nėra ypač sunkios ir tai nėra būtina dėl svarbiausio vaiko intereso.

61. Atsižvelgiant į principus, nustatytus Direktyvoje 2003/86 ir Teisingumo Teismo praktikoje, man atrodo svarbu, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įsitikintų, kad *Maahanmuuttovirasto* sprendimai iš tikrųjų buvo priimti gerbiant S. ir L. šeimos gyvenimą ir ypač kad jie buvo priimti atsižvelgiant į svarbiausią suinteresuotų vaikų interesą.

62. Tiesa, Teisingumo Teismas pripažįsta, kad valstybės narės turi tam tikrą diskreciją, kai vertina prašymus susijungti su šeima[17], ypač tuomet, kai taiko Direktyvoje 2003/86 nustatytus kriterijus.

63. Tačiau dėl šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies c punkto Teisingumo Teismas minėtame Sprendime *Chakroun* yra nusprendęs, jog ši nuostata turi būti aiškinama siaurai, kad nebūtų pažeistas nei direktyvos tikslas skatinti šeimą susijungti, nei jos veiksmingumas[18]. Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad valstybės narės turi įgyvendinti savo diskreciją atsižvelgdamos į teisę į šeimos gyvenimo gerbimą, kuri įtvirtinta EŽTK 8 straipsnyje ir tais pačiais žodžiais užtikrinta Chartijos 7 straipsnyje[19]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas rėmėsi Direktyvos 2003/86 2 konstatuojamąja dalimi, kurioje Sąjungos teisės aktų leidėjas reikalauja, kad tvirtinamos priemonės dėl šeimos susijungimo atitiktų minėtose nuostatose įtvirtintą įsipareigojimą saugoti šeimą ir gerbti šeimos gyvenimą.

64. Ką tai reiškia nacionaliniam teismui praktiškai atliekant vertinimą?

65. Norint atsakyti į šį klausimą reikia priminti Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatyto vertinimo, kuriuo daugiausia grindžiama mūsų teismo praktika, esminius elementus.

66. Europos Žmogaus Teisių Teismas mano, kad teisė į šeimos gyvenimo gerbimą paprastai negarantuoja teisės pasirinkti tinkamiausią vietą šeimai gyventi[20].

67. Taip pat jis mano, kad pati EŽTK negarantuoja užsieniečiui teisės atvykti į tam tikros valstybės teritoriją arba joje apsigyventi, todėl valstybės turi teisę kontroliuoti kitų valstybių piliečių atvykimą į savo teritoriją, be abejo, laikydamosi prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų. Be to, dėl imigracijos Europos Žmogaus Teisių Teismas mano, kad valstybės narės neprivalo atsižvelgti į tai, kokią vietą bendram gyvenimui pasirinko susituokę trečiųjų šalių piliečiai, ir leisti susijungti šeimai jų teritorijoje[21].

16 — 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun* (C-578/08, Rink. p. I-1839, 43 punktas).

17 — 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą* (C-540/03, Rink. p. I-5769, 59 punktas).

18 — Minėto Sprendimo *Chakroun* 43 punktas.

19 — Minėto Sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą* 52 ir paskesni punktai.

20 — Žr. 1996 m. lapkričio 28 d. EŽTT sprendimo *Ahmut prieš Nyderlandus*, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, p. 2030, 71 punktą.

21 — Žr. 1996 m. vasario 19 d. EŽTT sprendimo *Gül prieš Šveicariją*, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-I, p. 174, 38 punktą; minėto Sprendimo *Ahmut prieš Nyderlandus* 67 punktą ir 2001 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Şen prieš Nyderlandus*, *Recueil des arrêts et décisions* 2001-I, 36 punktą. Taip pat iš nesenos teismo praktikos žr. 2012 m. birželio 12 d. EŽTT sprendimo *Bajsultanov prieš Austriją* 78 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

68. Vis dėlto jis pripažįsta, kad valstybės narės sprendimu, priimtu imigracijos ir šeimos susijungimo srityje, gali būti pažeista teisė į šeimos gyvenimo gerbimą, visų pirma kai šis sprendimas susijęs su asmens išsiuntimu iš valstybės, kurioje gyvena jo šeimos nariai [22].

69. Todėl Europos Žmogaus Teisių Teismas reikalauja, kad šis sprendimas būtų priimtas laikantis EŽTK 8 straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų. Vertindamas kiekvieną atvejį, jis nagrinėja, ar šis sprendimas iš tikrųjų buvo priimtas „įstatymų nustatytu atveju“, ar juo buvo siekiama teisėto tikslo, kaip antai palaikyti viešąją tvarką, ir ar jis „būtinas demokratinėje visuomenėje“, ir atlieka proporcingumo patikrinimą.

70. Pagrindinis jo vertinimo aspektas – ar kiekvienu nagrinėjamu atveju buvo nustatyta tinkama pusiausvyra tarp bendro intereso, poros intereso ir prireikus – vaiko intereso.

71. Atlikdamas savo vertinimą Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėja daugelį aplinkybių, susijusių su kiekvieno iš suinteresuotųjų asmenų individualia ir šeimos situacija.

72. Kalbant apie pareiškėją, pažymėtina, kad jis atsižvelgia į jo pilietybę ir socialinius, kultūrinius ir šeimos ryšius su priimančiąja valstybe ir su kilmės valstybe. Be to, atitinkamu atveju jis atsižvelgia į santuokos trukmę ir gyvenant susituokus gimusius vaikus, taip pat į visas kitas aplinkybes, rodančias, kad pora iš tikrųjų gyvena šeimos gyvenimą. Dėl sutuoktinio Europos Žmogaus Teisių Teismas atkreipia dėmesį į tai, su kokio pobūdžio ir dydžio sunkumais jis gali susidurti pareiškėjo kilmės valstybėje [23].

73. Vertinant skirtingus svarbius interesus svarbiausias vaiko interesas yra lemiamas argumentas, kuris pagal savo pobūdį ir svarbą gali būti svarbesnis nei tėvų interesas [24]. Vaiko intereso labui būtina išsaugoti jo ir šeimos ryšius. Todėl Europos Žmogaus Teisių Teismas mano, kad šeimos ryšys gali būti nutrauktas iš esmės tik dėl ypatingų aplinkybių ir kad turi būti padaryta viskas, kad būtų išsaugoti asmeniniai ryšiai ir šeimos vienybė arba „atkurta“ šeima [25].

74. Šiuo klausimu Europos Žmogaus Teisių Teismas atsižvelgia į kelias su vaiku susijusias individualias aplinkybes, leidžiančias geriau įvertinti jo interesus ir užtikrinti jo gerovę. Be kita ko, jis įvertina jo amžių ir brandą, taip pat tai, kiek jis yra priklausomas nuo tėvų, ir atsižvelgia į tėvų buvimą arba nebuvimą. Taip pat teismas, kad įvertintų sunkumus, su kuriais vaikas gali susidurti, atkreipia dėmesį į aplinką, kurioje vaikas gyvena, ir į situaciją, kuri yra atitinkamo vieno iš tėvų kilmės valstybėje [26].

75. Atsižvelgdamas į visas šias aplinkybes ir pasverdamas jas bendro valstybės intereso atžvilgiu, Europos Žmogaus Teisių Teismas įvertina, ar ši valstybė priimtu sprendimu nustatė tinkamą pusiausvyrą ir laikėsi EŽTK 8 straipsnio reikalavimų.

76. Įgyvendindamos Direktyvą 2003/86 valstybės narės taip pat privalo pasverti įvairius esamus interesus, ypač atsižvelgdamos į vaiko interesus. Teisingumo Teismas tai aiškiai pripažino byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *Parlamentas prieš Tarybą*, daugiausia remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, nusistovėjusia dėl EŽTK 8 straipsnio laikymosi [27].

22 — Žr., be kita ko, 2001 m. rugpjūčio 2 d. EŽTT sprendimo *Boultif prieš Šveicariją* 39 punktą ir minėto Sprendimo *Bajsultanov prieš Austriją* 78 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

23 — Žr. minėto EŽTT sprendimo *Boultif prieš Šveicariją* 48 punktą ir 2011 m. rugsėjo 28 d. EŽTT sprendimo *Nunez prieš Norvegiją* 70 punktą.

24 — Dėl svarbiausio vaiko intereso Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje žr., be kita ko, 2010 m. liepos 6 d. EŽTT sprendimo *Neulinger ir Shuruk prieš Šveicariją* 49–64 punktus.

25 — Ten pat, 136 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

26 — Žr. minėto EŽTT sprendimo *Sen prieš Nyderlandus* 37 punktą; taip pat 2006 m. sausio 31 d. EŽTT sprendimo *Rodrigues da Silva ir Hoogkamer prieš Nyderlandus*, *Recueil des arrêts et décisions* 2006-I, 39 punktą ir Jungtinių Tautų Pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisariato (HCR) gaires, susijusias su svarbiausio vaiko intereso nustatymu – šis dokumentas yra HCR išleistas 2008 m. gegužės mėn. ir prieinamas internete adresu: http://www.unhcr.fr/4b17de746.html

27 — 62–66 punktai ir juose nurodyta teismo praktika.

77. Primintina, kad teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą Chartijos 7 straipsnyje yra užtikrinama tokiais pačiais žodžiais kaip EŽTK 8 straipsnio 1 dalyje, o tai pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį reiškia, kad šios teisės esmė ir taikymo sritis turi būti apibrėžiama atsižvelgiant į šiuo klausimu nusistovėjusią Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką [28].

78. Taip pat primintina, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką Chartijos 7 straipsnyje pripažįstama teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą turi būti taikoma kartu su pareiga pirmiausia vadovautis vaiko interesais, įtvirtinta šios Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje [29]. Kitaip tariant, pagal šios nuostatos reikalavimus valstybės narės, per valstybės ar privačias institucijas priimdamos su vaiku susijusį teisės aktą, pirmiausia turi vadovautis vaiko interesais. Šis reikalavimas yra tiesiogiai primintas Direktyvos 2003/86 5 straipsnio 5 dalyje. Be to, valstybės narės turi užtikrinti, kad vaikas galėtų reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais [30].

79. Todėl, atsižvelgdamas į šias aplinkybes, manau, kad nacionalinis teismas turi įvertinti, ar taikydama Direktyvoje 2003/86 nustatytus kriterijus ir laikydamasi valstybės narės diskrecijos šioje srityje kompetentinga nacionalinė institucija teisingai ir proporcingai įvertino atitinkamus kiekvieno interesus, be kita ko, pareigą gerbti suinteresuotųjų asmenų šeimos gyvenimą ir rasti geriausią sprendimą vaikui. Šiuo klausimu reikės išsamiai išnagrinėti visos šeimos situaciją ir atsižvelgti į konkrečias nagrinėjamo atvejo aplinkybes, kad ir kokio pobūdžio – faktinio, emocinio, psichologinio ar materialinio – jos būtų.

80. Vis dėlto norėčiau pateikti kelias pastabas, susijusias su suinteresuotųjų asmenų situacija kiekvienu iš nagrinėjamų atvejų.

81. Byloje C-356/11 kyla klausimas dėl šeimos gyvenimo Suomijoje „tęsimo“, nes pareiškėjas gyvena kartu su globėja, jų bendru vaiku ir vaiku, kuris yra Sąjungos pilietis.

82. Tiesa, jis neįrodė, kad verčiasi profesine veikla, kuri jam suteiktų pakankamai pajamų, kad būtų įvykdyta Užsieniečių įstatymo 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sąlyga. Vis dėlto man kyla klausimas, ar jo prašymo atmetimas ir šeimos įsikūrimas Dramblio Kaulo Kranto valstybėje nesukels pernelyg sunkių pasekmių vaikams ir globėjai.

83. Pirma, vaikas, kuris yra Sąjungos pilietis, yra suinteresuotas kiek įmanoma palaikyti nuolatinius santykius su savo tėvu, kuris gyvena Suomijoje ir kuriam galbūt suteikta teisė lankyti vaiką – be abejo, jeigu jis nesielgė labai netinkamai [31]. Dėl atsisakymo išduoti leidimą nuolat gyventi šalyje pareiškėjui ir šeimos išvykimo į Dramblio Kaulo Kranto valstybę šie ryšiai faktiškai bus nutraukti, nes suinteresuotiesiems asmenims bus sunkiau palaikyti nuolatinius santykius. Be to, šis vaikas visą laiką gyveno Suomijoje, Suomijos kultūrinėje, socialinėje ir kalbinėje aplinkoje ir net lankė joje mokyklą. Todėl jis turi labai mažai ryšių su Dramblio Kaulo Kranto valstybe arba jų visai neturi. Net jei vaikas yra tokio amžiaus, kai dar lengvai gebama prisitaikyti, manau, kad nacionalinis teismas turi atsižvelgti į sunkumus, su kuriais jis gali susidurti, jei bus paimtas iš savo įprastos aplinkos, kad gyventų pareiškėjo kilmės valstybėje.

84. Taip pat akivaizdu, jog vaiko bendro intereso labui būtina, ypač atsižvelgiant į jauną amžių, kad jis augtų šeimoje ir būtų išsaugoti jo ir tėvo ryšiai.

28 — 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *DEB* (C-279/09, Rink. p. I-13849, 35 punktas).

29 — Minėto Sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą* 58 punktas.

30 — Chartijoje įtvirtintos teisės tiesiogiai kyla iš 1989 m. lapkričio 20 d. priimtos ir 1990 m. rugsėjo 2 d. įsigaliojusios Vaiko teisių konvencijos, *Recueil des traités des Nations unies*, t. 1577, p. 3. Konkrečiai žr. šios konvencijos 3 straipsnio 1 dalį, 9 straipsnio 1 ir 3 dalis bei 10 straipsnį.

31 — Žr. Žmogaus teisių komiteto bendrą apžvalgą Nr. 17 dėl Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1966 m. gruodžio 16 d. priimto ir 1976 m. kovo 23 d. įsigaliojusio Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 24 straipsnio.

85. Antra, iš bylos dokumentų matyti, kad globėja mokėsi, įgijo profesiją ir pradėjo verstis profesine veikla Suomijoje, todėl ji šioje valstybėje narėje yra užmezgusi ne tik asmeninius bei socialinius, bet ir ekonominius bei profesinius ryšius. Be to, ji gavo leidimą nuolat gyventi šalyje. Todėl kyla klausimas, ar reikia versti S. rinktis: arba ji atsisako Suomijoje įgytos padėties ir asmeninių bei ekonominių ryšių, kurie yra jos privataus gyvenimo sudedamosios dalys, arba atsisako būti su savo vyru, su kuriuo gyvena ir kuris yra pagrindinis jos šeimos gyvenimo elementas. Kad ir kaip būtų, atsisakymas išduoti leidimą šalyje gyventi jos sutuoktiniui turės daug pasekmių jos pareigoms, pirma, kaip vaiko, kuris yra Sąjungos pilietis, motinos, nes akivaizdu, kad šis vaikas suinteresuotas likti Suomijoje, antra, kaip Dramblio Kaulo Kranto valstybės piliečio žmonai ir antro vaiko, kuris yra Ganos valstybės pilietis, motinai, nes jie visi yra suinteresuoti gyventi kartu, ir, trečia, jos asmeninei ir profesinei situacijai, nes ji iš tikrųjų suinteresuota, atsižvelgiant į Suomijoje įgytą padėtį, ir toliau gyventi šioje valstybėje narėje.

86. Byloje C-357/11, atvirkščiai, kyla klausimas dėl šeimos „susijungimo iš naujo“, nes pareiškėjas negyvena su globėja. Ši byla turi būti vertinama atskirai nuo pirmosios, atsižvelgiant į dvi aplinkybes, susijusias su materialine pareiškėjo padėtimi.

87. Pirma, iš bylos dokumentų matyti, kad pareiškėjas su savo partnere gyveno palyginti neilgą septynių mėnesių laikotarpį ir niekada nėra susitikęs su savo vaiku, kuris yra penkerių su puse metų amžiaus. Tiesa, jis buvo išsiųstas iš Suomijos teritorijos iki šiam vaikui gimstant. Tačiau, kaip nurodžiau, iš bylos dokumentų nematyti, ar išsiunčiant iš Suomijos teritorijos jam buvo uždrausta joje lankytis. Todėl man kyla klausimas, kiek pareiškėjui buvo neįmanoma aplankyti savo šeimos narius ir pamatyti savo vaiką. Taip pat, remiantis tais pačiais dokumentais, matyti, kad L., nors yra Alžyro pilietė, turinti ne tik leidimą nuolat gyventi Suomijoje, bet ir finansinių lėšų, nė karto nebuvo nuvykusi į savo kilmės šalį, kad susitiktų su savo vyru ir parodytų jų bendrą vaiką. Manau, kad šios aplinkybės nerodo tikro noro gyventi kartu ir, kalbant apie tėvą, tikro noro susitikti su savo vaiku arba juo rūpintis.

88. Antra, man atrodo, jog L. ir M. šeimos gyvenimas prasidėjo tuo momentu ir buvo tęsiamas tuo laikotarpiu, kai pora žinojo, kad, atsižvelgiant į imigracijos taisykles, šeimos gyvenimas Suomijoje yra laikinas[32]. Iš tikrųjų pareiškėjas niekada nebuvo gavęs leidimo laikinai gyventi Suomijoje ir neatitiko nacionaliniuose įstatymuose nustatytų sąlygų dėl finansinių lėšų. Todėl jie abu tikrai turėjo galimybę protingai numatyti, kad yra išsiuntimo iš šalies pavojus ir kad šeimos gyvenimas Suomijoje gali baigtis.

89. Vis dėlto neturiu visos informacijos, kad būtų galima teisingai pasverti visus esamus interesus, nes akivaizdu, jog tam reikalingas tiesioginis kontaktas su suinteresuotaisiais asmenimis, kurį gali turėti tik nacionalinės valdžios institucijos.

90. Dėl visų šių aplinkybių nacionalinis teismas turės įvertinti, ar, taikydama Direktyvoje 2003/86 nustatytus kriterijus ir įgyvendindama valstybės narės šioje srityje turimą diskreciją, kompetentinga nacionalinė institucija teisingai ir proporcingai įvertino skirtingus interesus, be kita ko, siekdama gerbti suinteresuotųjų asmenų šeimos gyvenimą ir rasti vaikui geriausią sprendimą. Tai vertindamas jis turi išsamiai išnagrinėti šeimos situaciją ir atsižvelgti į ypatingas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, kad ir kokio pobūdžio – faktinio, emocinio, psichologinio ar materialinio – jos būtų.

32 — Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nusprendęs, kad, esant tokiam atvejui, šeimos nario, kuris nėra priimančiosios valstybės pilietis, išsiuntimas tik labai ypatingomis aplinkybėmis yra EŽTK 8 straipsnio pažeidimas (žr. minėto EŽTT sprendimo *Rodrigues da Silva ir Hoogkamer prieš Nyderlandus* 39 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

V – Išvada

91. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui *Korkein hallinto-oikeus* atsakyti taip:

1. SESV 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybei narei atsisakyti leisti trečiosios šalies piliečiui gyventi jos teritorijoje tuo pagrindu, kad jis neturi pakankamai pragyvenimo lėšų, jei šis trečiosios šalies pilietis nori gyventi su savo sutuoktiniu, kuris yra trečiosios šalies pilietis ir teisėtai gyvena minėtoje valstybėje narėje, ir su vaiku, Sąjungos piliečiu, gimusiu šiam sutuoktiniui sudarius pirmąją santuoką.

   Ši nuostata neturėtų būti aiškinama kitaip, jei trečiosios šalies pilietis gyvena su sutuoktiniu ir jo vaiku atitinkamos valstybės narės teritorijoje.

   Taip pat minėta nuostata neturėtų būti aiškinamas kitaip, jei trečiosios šalies pilietis grįžo į savo kilmės valstybę, bet su sutuoktiniu turi vaiką, kuris yra trečiosios šalies pilietis, gyvena atitinkamoje valstybėje narėje ir kurio globos teisę kartu turi abu tėvai.

2. Tačiau nacionalinis teismas turės įvertinti, ar, taikydama 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvoje 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą nustatytus kriterijus ir įgyvendindama valstybės narės šioje srityje turimą diskreciją, kompetentinga nacionalinė institucija teisingai ir proporcingai įvertino skirtingus interesus, be kita ko, siekdama gerbti suinteresuotųjų asmenų šeimos gyvenimą ir rasti vaikui geriausią sprendimą. Tai vertindamas jis turi išsamiai išnagrinėti šeimos situaciją ir atsižvelgti į ypatingas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, kad ir kokio pobūdžio – faktinio, emocinio, psichologinio ar materialinio – jos būtų.